

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

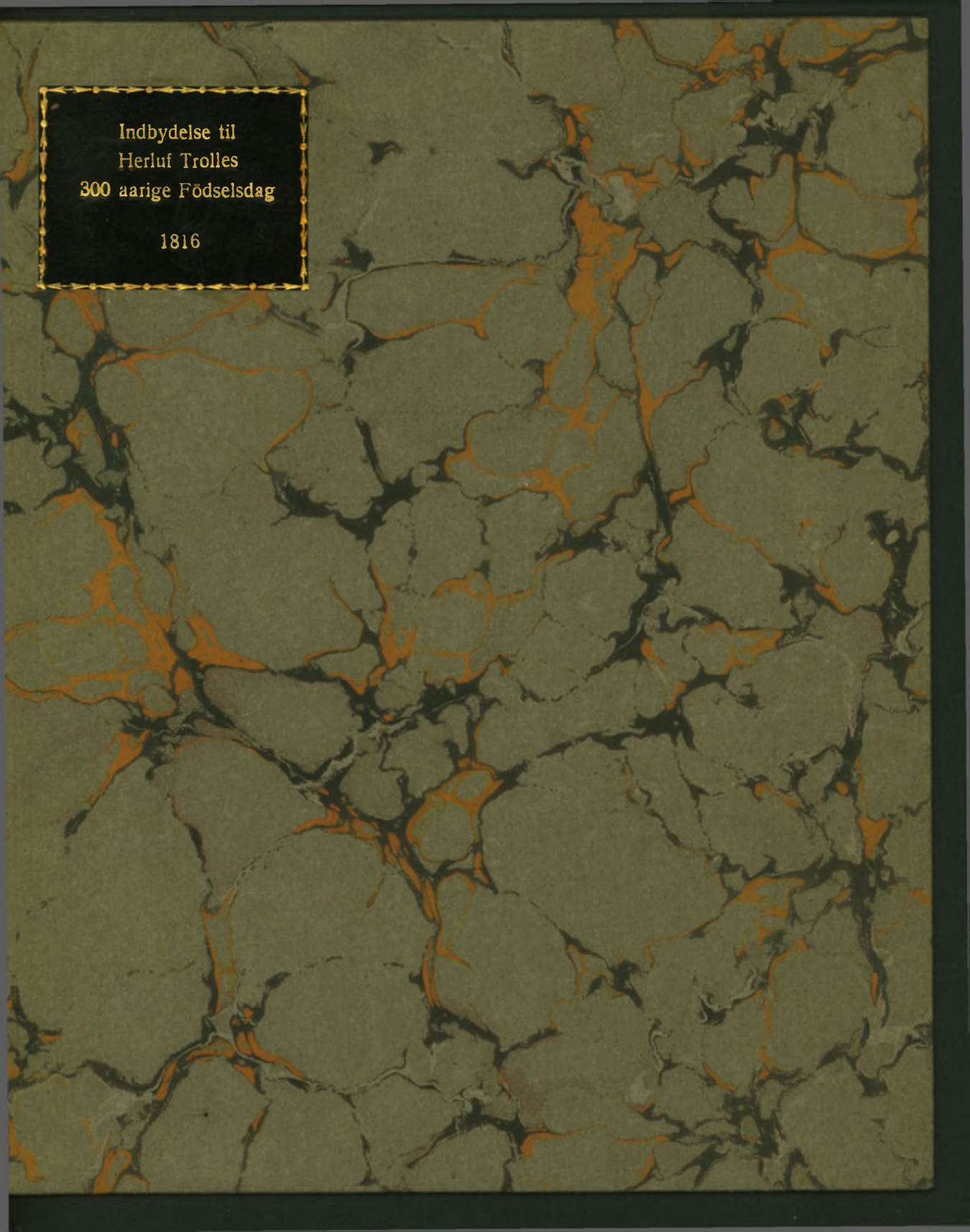
Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Indbydelse til
Herluf Trolles
300 aarige Fødselsdag

1816

+

INDBYDELSESSKRIFT

TIL AT BIVAANE

DEN FEST,

HVORVED DEN ADELIGE FRIESKOLE HERLUFSHOLM

AGTER AT HÖITIDELIGHOLDE SIN STIFTERS

RIGSADMIRAL

HERLOFF TROLLES

TREHUNDREDAARIGE FÖDSELSDAG

DEN 14DE JANUAR 1816.

PAA STIFTELSENS VEGNE U DSTÆDET

AF

H. B. MELCHIOR,

DOCT. PHILOS. OG MAGISTER ARTIUM, LÆRER VED SKOLEN.

108
37

Indholdende korte Efterretninger om Skolens Stifter, samt om de fra Herlufsholm til Universitetet dimitterede Disciple.

*Alten
Kindsgeule
Kindsgeule*

KIÖBENHAVN.

TRYKT HOS HARTVIG FRIDERICH POPP.

Da adskillige agtede ældre Herloviaere, som havde lovet ved denne Leilighed at bære Skolen med deres Nærværelse, formedelst den ublide Aarstid i Januar ønskede Høitiden opsat, saa har Hans Excellence Stiftelsens Director, *Friderik Julius v. Kaas* bestemt til Festligheden den Dag, da Skolens Fundats af Stifterne er udstedet — den 23 Mai.

Hædersbogstaver; de flere Söträfninger i hvilke han i Aarene 1564 og 65 med Heltens Mod og med erfaren Klogskab førte den forenede danske og lybske Flaade imod de Svenske, vidne om hvad han var som Admiral (a). Videre at omtale disse hörer ikke herhen; thi det er ikke Mandens udførlige Levnetsbeskrivelse vi her ville forsøge at fremstille, men blot saadanne Grundtræk af hans Character, som kunne tjene til at bedømme hans Værd. Men det er ikke blot de Laurbær, han indsamlede paa Havet, der hjemle *Trolle* den Plads, han har erhvervet sig i sit Fædrelands Aarbøger: Borgerens Egekrands fortjener ligesaa meget som Heltens Laurbærkrands at omslynge hans Tinding. Betragte vi *Trolle* som Embedsmand, som Lærd, som Videnskabernes Beskytter og Befordrer, eller som god Huusfader og kjærlig Ægtemage, finde vi ham fra alle Sider lige agtværdig; hans usminkede Gudsfrygt og Retskaffenhed fortjener at fremsættes som Mynster til almindelig Efterlevelse, og hans sjeldne Godgjörenhed vil stedse vedligeholde hans Navn i en taknemmelig Efterslægts Erindring.

Som Videnskabsmand finde vi *Trolle* i Brevvexling med sin Tidsalders ypperste Lærde, *Philip Melanchthon*; og *Trolle* var den Mæccenas, til hvem flere af hans samtidige Lærde fandt det passende at hellige deres Skrifter (b). Latin talede han med Færdig-

(a) Om H. Trolles Söträfninger findes Efterretning i hans Levnet af Boesen, S. 88-139.

(b) Sjellands første evangeliske Biskop P. Palladius har tilegnet H. Trolle sin Tractat om St. Peders Skib eller Christii Kirkes Forfølgelse, Kbh. 1554; Henrich Smith i Malmö en af sine Lægebøger (sin liden Bog om Menneskens Vand &c. 1557); og den wittenbergske Professor Ph.

hed, saa at han endog paa Sygeleiet, da Præsten (hans Ven, den lærde Professor *N. Hemmingsön*) kom for at berede ham til Döden, kunde bede denne före Samtalen paa Latin, for at hans tilstedeværende Hustru ei skulde mærke hvorom Talen var. For sit Fædre- nels Historie havde *Trolle* megen Kjærlighed; og maaskee er det ham vi fornemmelig have at takke for det Lys, som hans Söstersön, den berönte *Arrild Hvitfeld* siden tændte i Danmarks Middelalders Historie: for egen Regning underholdt *Trolle* tvende Studerende, som maatte samle og afskrive Dokumenter til den danske Histories Oplysning, og denne Samling kom efter *Trolles* Död i *Arrild Hvitfelds* Eie, og blev af ham afbenyttet ved Udarbeidelsen af hans Historie. Digtekunsten og Musikken havde ogsaa i *Trolle* en Velynder, lige saa vel som Historien: endnu findes i vore ældste Psalmeböger *Trolles* Navn under adskillige Psalmer, og Herlufsholms Bibliothek gjemmer endnu ~~Nodeböger~~, som Skolens Stifter har efterladt os.

Men over denne System med de blide Muser satte *Trolle* dog ingenlunde alvorlige Forretninger til Side. Tvende Konger — *Christian den Tredie* og *Frederik den Anden* — kjendte hans Embedsduelighed og Redelighed, og vidste at skatte disse Egenskaber og at benytte sig af dem. Som Rigens Raad tog *Trolle* ikke allene Deel i Rigets almindelige Anliggender, men ogsaa adskillige vigtige Sager bleve ham særskilt overdragne. Saaledes var det ham det fornemmelig blev paalagt at undersøge, hvorledes de mange Adelige og andre, som rundt omkring i Sjælland droge Kirkernes Jordegods og Kirketienderne til sig, vare berettigede til

Melanchton har sat en Fortale til H. Trolle forved Biskop Palladii Catalogus aliquot Haresium hujus ætatis & earum refutatio, Witeberg 1557.

saadant (c). Han var det fornemmelig, som det blev paalagt at forfølge en Sag, som af Regjeringen var anlagt mod hans Kones egen Søstersøn, den siden berømte *Peder Oxe*, formedelst Misbrug af de Kongelige Lehne — en Sag, som paadrog *Trolle* endel Fortredeligheder. Forskjellige andre mindre vigtige Sager, hvori *Trolle* særskilt vides at have havt Deel, findes ogsaa af Historien optegnede (d). Desuden blev ham Tid efter anden af Regjeringen adskillige Forlehnninger overdragne: paa eengang var han forlehnet med Ring Kloster i Jylland og med Krogens Slot (siden Kronborg) ved Helsingøer; derefter med Roeskilde Lehn, og siden med Kiöbenhavns Slot; og ethvert Sted, som saaledes kom under *Trolles* Bestyrelse, kunde ansee dette som en Lykke for sig; thi ikke allene omgikkes han stedse sine Underhavende med Mildhed og Godhed, men paa intet Sted havde han i nogen Tid sit Ophold uden at efterlade der varige Spoer af sin Veldædighed.

For at vise sin Velvillie mod Helsingøers By, skjenkede han (da han forlod Krogens Slot) til den der nyttig oprettede Latin-Skole, en Sum af 2000 Rhinske Gylden i Guld (en for de Tider

(c) Pontoppidans Kirchenhist. Tom. III. Pag. 360. Det er bekjendt, at da det meste geistlige Gods ved Reformationen blev inddraget under Kronen, blev det Adelige og andre tilladt at tilbagekalde hvad Gods de kunde bevise at deres Forfædre havde givet til Klosters og desl.; men denne Leilighed havde adskillige paa ulovlig Maade ført sig til Nytte, og tilegnet sig Gods som dem ikke med Rette kunde tilkomme, og som de derfor undertiden bleve dømte til at tilbagegive; saaledes f. Ex. den Hvitfeldske Familie. (See danske Magazin 5 B. Pag. 78).

(d) *Trolles* Levnet S. 70 o. frdls.

meget anseelig Sum) foruden en Gaard der i Byen og tvende Hauger, hvoraf Fordelen endnu for nogle Aar siden kom saavel Lærerne som nogle af Disciplene tilgode (e); og ti Aar senere — samme Aar som han døde — skjenkede han endnu til Skolen og de Fattige i Helsingöer en Sum af 400 Rigsdaler. Hvormeget *Trolle* skjenkede til Roeskilde Skole, vides ikke; men at ogsaa denne har nydt godt af hans Gavmildhed og Forkjærlighed for Skolevæsenet, derom vidner Dr. *Hemmingsön* (f). De Fattige i Roeskilde bleve ei heller forglemte, medens *Trolle* der var Lehnsmand: for egen Regning lod han til dem bygge otte Fattigesboder hvortil han henlagde en Bondegaard (af hvis Afgift Boderne skulde vedligeholdes) og en Hauge. Endnu for omtrent halvtredsindstyve Aar siden, havde 12 a 16 Fattige der fri Bolig og hver sin Part i Haugen (g); og formodentlig vedbliver endnu denne velgjørende Stiftelse at virke til *Herloffs* Ære og til den lidende Menneskeheds Husvalselse. Ogsaa Armoden i Hovedstaden var en Gjenstand for *Trolles* Velgjörenhed: til Huusarme i Kjöbenhavn skjenkede han til evig Tid en aarlig Gave af otte Daler (som var Afgiften af et Huus han havde solgt paa Kiöbmagergade), og endnu halv-

(e) *Trolle* forlod Krogens Lehn 1554, og den her omtalte Gave skede ved Gavebrev af 1 Jan. 1555. Ved denne Gave forpligtedes Skolens Rector tilligemed Disciplene til hver Dag at holde Lovsang Morgen og Aften i Olai Kirke, derved at læse et Cap. i Bibelen, og bede for Kirken og Riget (*Trolles* Levnet P. 67).

(f) I sin Ligprædiken over H. *Trolle*.

(g) *Höifin. Fund. Tom. VII. Pag. 264.*

trediehundrede Aar efter Giverens Död vedbliver ogsaa denne Gave at bære Frugter (*h*).

Men fremfor alle Byer var det dog isærdeleshed Nestved, som høstede Godt af *Trolles* Gavnildhed; i fortrinlig Grad viiste han sig her som en god Nabo; her var det ei allene Skolen og Byens Fattige han betænkte, men hver Borger i Byen vil til evig Tid have Aarsag til at velsigne *Trolles* Minde. Har Nestved nogen Fordeel af sine Jorder (og at denne Fordeel er betydelig, derom ere alle dens Beboere enige), da er det *Herloff Trolles* Godgjörenhed allene den derfor haver at takke. Før *H. Trolles* Tid eiede Nestved By aldeles ingen Jord, og havde derfor, saalænge den stod under Skovkloster, leiet til Græsning for sine Kreature nogle af Klosterets Marker, som formedelst deres Fraliggenhed laae noget ubeqvemt for Klosteret men des beqvemere for Byen til Afhenyttelse. Ved Mageskifte kom Skovkloster (som bekjendt) med alt sit Tilbehör, og altsaa ogsaa de her omtalte Marker, i *Herloff Trolles* Æie, og Byen frygtede nu for at miste en Fordeel, som den ikke uden alt for föleligt Afsavn kunde undvære; men ikke forgjeves henvendte Byens Magistrat sig desangaaende til Klosterets nye Eiermand, thi *Trolle* ei allene tilstod Nestved sin Begjering at beholde Jorderne i Brug, men det endog for en formindsket Afgift: istedetfor at Byen i aarlig Leie tilforn havde maattet svare til Klosteret otte og tyve Mark danske, nedsatte han Afgiften til tyve Mark; og for at Byen ikke i Fremtiden skulde blive udsat for at miste en Fordeel, som den trængte til og nu allerede en Tidlang havde været i Besiddelse af,

(*h*) Hoffm. Fund. Tom. X. Pag. 231 og 251.

overdrog han den endog, imod ovenmeldte Afgifts Erlæggelse, Græsningen af Jorderne ei allene for sin Levetid, men for bestandig (i); og senere eftergav han endog for sig selv al Indtægt af Jorderne og bortskjenkede Afgiften til aarlig Uddeling blandt fattige Skolebørn der i Byen. Iforveien havde han desuden til den latinske Skole i Nestved skjenket en Capital af 400 Rigsdaler.

Saaledes var det *Trolles* Glæde trindt omkring sig at udsprede Velgjerninger; men han nøiedes ikke med for Öieblikket at aftörre Armodens Taarer, eller paa anden Maade at virke til Fordeel for sin egen Tidsalder; ogsaa de kommende Slægter skulde høste Frugter af hans Vældighed.

I *H. Trolles* Tid var det *Luther* fremstod som den renere Christendoms Talsmand imod den pavelige Kirkes mange indførte Misbrug, og Ingen var her i Riget ivrigere end *Trolle* for at see de lutherske Forbedringer her indførte; dette var et af de ivrigste Formaal for hans Bestræbelser. For sin egen Regning lod han derfor Tid efter anden mange unge Mennesker reise til Wittenberg, og underholdt dem der i *Luthers* og *Melanchthons* Huse, for at de skulde erhverve sig grundig Kundskab i den evangeliske Religions Sandheder, og siden udbrede disse i Fædrenelander. Ogsaa her hjemme lod han adskillige unge Mennesker studere paa sin Bekostning; og at han ikke uden Omhu valgte de Ynglinge, han saaledes vilde understøtte, derom bare disse selv siden Vidne, da man saae Professorer ved Universitetet, Biskopper og andre hæderlige Mænd, som saaledes vare fremhjulpne ved *Trolles* Understøttelse. *Trolles* Omhu for den renere Christendoms Udbredelse var

(i) Dog forbeholdt han sig selv Herligheden over disse Jorder (Jagtrettighed og Fiskerettighed) hvoraf Skolen endnu er i Besiddelse.

udentvivl ogsaa en af Hovedgrundene til hans store Goddadighed mod Skolerne; thi han vidste vel, siger Dr. *Hemmingsön* (i sin Liigprædiken), at saalænge der gives Skoler, gives der ogsaa Personer som kunne tjene den christne Menighed.

Her skulle vi nu og med et Par Ord omtale den Stiftelse, over hvilken *Trolle* og hans ædle Hustru fornemmelig synes at have udøst deres Overflödighedshorns hele Fylde — den Stiftelse, som nu erkjendelig helligholder deres Minde. Da *Trolle* var kommen i Erfaring om, at der i Tydskland var nogle frie Skoler, i hvilke Börnene ikke allene nöde fri Underviisning, men tillige stode under Lærernes særdeles Tilsyn (*k*), saa besluttede han, efter Overlæg med sin altid med ham ligesindede Hustru, at indrette hele sit Gods Herlufsholm til en saadan fri Skole. Til denne Beslutning skal de, som der fortælles (*l*), end mere være bleven opmuntrede af den Omständighed, at de begge havde drömt, den første Nat de laae paa Herlufsholm, at dette skulde blive et helligt Sted — en Dröm, som lettelig lader sig forklare af begges ~~ovoreensstem-~~mende, fromme, og i alle Ting til Gud henvendte Tænkemaade. Men denne Stiftelse skulde ikke tage sin Begyndelse efter begges Död (det er kun en ringe Fortjeneste at give bort hvad man selv ikke længere kan gjøre Brug af); strax — medens begge endnu levede — vilde de overlade denne kostbare Eiendom til en Skoles Oprettelse, blot forbeholdende sig, for at være des sikkrere paa at faae Alting ved Stiftelsen ordnet efter Önske, at de selv i levende Live, den ene efter den anden, vilde være Forstandere for Skolen og Godset. Den 23 Mai 1565, et Par Dage før *Herloff*

(*k*) Hemmings. Liigprædiken.

(*l*) Pontopp. Kirchenhist. Tom. III. Pag. 400.

Trolle sidste Gang gik til Söes for at kommandere Flaaden imod de Svenske, blev Fundatsen udstedet. At anföre denne er her ikke Sted til (*m*); ikkun dette ville vi bemærke, at *Trolles* ædle Tænkemaade overalt i Fundatsen lydelig taler; ikke uden Agtelse for hans Tænkemaade kunne vi see, hvormeget Bøndernes Vel ligger ham paa Hjertet; paa flere Steder i Fundatsen gjør han Skolens tilkommende Bestyrere det til Pligt, at de skulle tage Bønderne i Forsvar, og ikke tilstede at disse i nogen Maade forurettes eller besværes. Ogsaa see vi af Fundatsen, hvorledes *Trolles* egen uegennytrige Retsindighed ingen Mistro kjender; derfor tager han ikke i Betænkning at overdrage Skolens tilkommende Forstandere at bestyre hans elskede Stiftelse paa Tro og Love, uden at staae nogen til Ansvar derfor; hans egen Ærlighed kan ikke give den Tanke Rum i hans Hjerte, at nogensinde en Adelsmand kunde være uædel nok til at misbruge den Tiltro som vistest ham; og for den kloge og nidkjære Bestyrer vilde han ingen Hindringer lægge i Veien, som kunde indskrænke hans Virkefrihed.

Et Par Dage efter Fundatsens Udstedelse gik *Trolle* til Söes og stred mandeligen, men maatte blöde for Fædrelandet i det Öieblik han troede at have tilkæmpet sig Seieren (*n*), og hans Saar vare ei ubetydelige; de vare saadanne, at de faa Uger derefter bleve hans Död; men endskjönt saaledes saaret, baade i Hoften og den ene Arm, vedbliver han dog, uden at lade sig mærke med sin Forfatning, at kommandere som för. Slaget endes, og Saarlæ-

(*m*) Fundatsen findes aftrykt i H. *Trolles* Levnet Pag. 124, i Pontopp. Kirchenhist. Tom. III. og i Hoffmans Fund. Tom. 8 Pag. 89.

(*n*) Han blev truffen af et Skud, i det Öieblik han steg op paa Agterdeelen af Skibet og raabte til Fienden, at de skulde give sig.

gen vil nu først sørge for Admiralen; men *Trolle* vil ikke tillade ham at forbinde sine Saar, förend alle de Officerer og Matroser ere forbundne som ere haardere qværede end han selv. En saadan Handling viser den sande ædle Mand, som ogsaa hvor der fordres Opoffrelse ei lader sig afholde fra at følge hvad han anseer for Pligt. Saaret drog *Trolle* til Kiöbenhavn; men den kjekke Krieger vilde ikke lade sig sin Afkræftelse vedgaae, og i hvor svag han endog var af sine Saar gik han dog til Fods, undersöttet af sin Broder *Byrge*, med Sværdet paa Skulderen lige fra Toldboden til sit Huus i Byen. Hans Svaghed tog dagligen til, og han fölte selv, at den snart vilde giöre Ende paa hans Liv; men desuagtet tabte han ikke sin Interesse for sin nye Stiftelse; "Der er nu ingen Ting jeg vilde hellere leve for," sagde han engang til Prof. *Hemmingsön* (som var den han i sin Sygdom meest omgikkes), "end at jeg maatte komme vor nye Skole til Gang; men jeg vil dog befale den den almægtigste Gud; han finder vel Raad efter sin allerhelligste Villie." Men det Önske, at kunne selv bringe Skolen i Gang, opnaaede *Trolle* ikke: den 25de Junii 1565 hensov han noget over 49 Aar gammel, begrædt af en sörgende Ægtesfælle, begrædt af sine Venner, begrædt af hver som kjendte ham, begrædt af hele Nationen. Velsignet være hans Minde! Han döde i Kiöbenhavn, hvorfra hans Lig blev bragt til Herlufsholm og der i Kirken begravet.

Til disse historiske Beretninger ville vi endnu föie hans Charakteristik, saadan som den er efterladt os af hans Samtidige og Ven, oftnævnte Dr. *Niels Hemmingsön*: "*Herloff Trolle* gav enhver "sin tilbörilige Ære, og handlede retfærdig og kjærlig mod alle,

"saa at hver Mand havde hannem kjær; Klerke, Borgere og Bön-
 "der agtede hannem ikke anderledes end som en mild Fader udi
 "alle Maader. Adelsmænd og Fruer gjerne omginges med hannem
 "baade i Medgang og Modgang. Udi Medgang var han beleven,
 "lystig, venlig, yndelig. Udi Modgang var han baade med Tröst,
 "gode Raad og anden Bistand behjælpelig. Kortelig at sige, hver
 "Mand vilde gjerne omgaaes med hannem, vare glade af hans Nær-
 "værelse, og nödigt vilde være hannem qvir. Hans Embede fore-
 "stod han med al Troskab. Rigets Lov var hans Regel. Han
 "optænkte ikke ny List til at besnære fattige Undersaatter med,
 "Hvor Naade og Barmhertighed var til Skade, der brugte han
 "Straf; men hvor han kunde spare nogen uden Skade, beviste han
 "Mildhed. Det gjorde ham ondt, naar nogen forsaae sig, at han
 "nödtes til at lade ham straffe paa Livet eller paa Helbredet. End-
 "og Fremmede kunne vidne om hans tappre Mod. Man hørte ofte
 "disse Ord af ham: Frygter Gud og ærer Kongen. Naar han var
 "ude med Flaaden, holdt han sit Folk til Gudsfrygt, og viste sig
 "imod alle som en Fader. Nærmæde han sig Fienden, maatte alle
 "falde paa Knæ og gjöre deres Bön, hvorhos han formanede dem
 "at ihukomme deres Pligt imod Kongen og Riget. Det var hans
 "Viis, at han altid udi sit Huus, uden at Fremmede fortog hannem
 "det, stod med sit Folk og læste til Bords, og bad vor Herre om
 "sit daglige Bröd. Hver Morgen og Aften læste han eet eller to
 "Capitler i Biblen; og om Aftenen maatte alle Jomfruer, Qvindfolk
 "og Dreng, som tilstæde vare, sjunge en Psalme. Han sparede
 "ingen Bekostning paa Skoler at fremme, og skikkelige Personer
 "at holde til Studium baade her udi Riget og andensteds, saa at
 "man har seet Professorer ved Universitetet i Kiöbenhavn, Bisper

"udi begge Riger, Sognepræster og andre nyttige Mænd, som ere
"opdragne og fremkomne ved *Trolles* Hjelp."

Men hvor *Herloff Trolles* Goddædighed omtales vilde det være urigtigt ei at nævne hans tro Ledsagerinde paa Livets Bane, den hulde *Birritte Göye* (o), hvis Gudsfrygt og Dyd, hvis Gæmildhed og ophøiede Tankemaade i ingen Henseende stod tilbage for hendes Ægtefælles Dyder. Ei allene deeltog denne ædle Danneqvinde med hendes Mand, saalænge han levede, i den Goddædighed som har bidraget til at forevige hans Navn; men det er bekjendt, at hun efter sin Husbondes Død strax forlod sin herlige Eiendom, Skovkloster, sørgede for at Skolen, der skulde bære hendes Mands Navn, strax kom istand, og levede derefter selv tarveligen i Magle Mölle, hvor hun tilbragte Tiden med Andagtsövelser, Godgjörenhed og Forsorg for den nye Skole, og hos sig havde hun der adskillige unge Piger, som hun opdrog til Gudsfrygt og Ærbarhed, og siden vel forsørgede. Hver Dag lod hun forelæse sig noget af Bibelen af en Dreng, som hun derfor underholdt, og hun havde saaledes flere Gange gjennemlæst hele Bibelen. Til Understøttelse for Fattige i Herlufsholms Sogn skjenkede hun en Capital af 200 Rigsdaler, og til de Fattige i Nestved 400 Rdlr. til Udsættelse paa Rente (p). Saaledes vedblev hun ogsaa i sin Enkestand at udvise samme Sindelag imod de Trængende som i hendes

(o) Saaledes skrev hun selv sit Navn; andre skrive sædvanlig Birgitte Giöe. Stifterens Navn findes ogsaa her saaledes som han skrev det selv.

(p) Disse 400 Rdlr. skulde saaledes fordeles: Renten af de 200 til Huusarme; Renten af 100 til Skoe, Klæder og Bøger for fattige Skolebørn, og af det fjerde 100 Rdlr. til de Fattige i Hospitalet (Hoffm. Fund. Tom. VIII. Pag. 451.)

Mands Live. Man spurgte hende engang, om hun ikke fortrød at hun havde bortgivet sit Gods? "Nei,, svarede hun, "dette er aldrig kommen mig i Tankerne; men jeg vilde endnu gjerne give to Gange saa meget bort om jeg havde det.

Disse faa Træk maae her være nok til at dömme om en Qvindes Character, der besad, som hendes Ægtefælle, sin Samtids Agtelse og Eftertidens Beundring. Aldrig skal den visne den Hæderskrands de begge selv flettede sig af deres Handlinger; og saalænge ædel Daad agtes i Danmark, skal *Herloff Trolle* og *Birritte Göye* nævnes som Mönstre, i hvis Fodspor det er hæderligt at vandre.

Men den Stiftelse, som nu helligholder begges Minde, skylder Stifternes Manes, og Publikum som dømmer paa deres Vegne, Regnskab for, hvorvidt den hidtil opfyldte sin Bestemmelse; og hvorledes skulde vel dette Regnskab mere passende kunne aflægges end ved en tro Fremstilling af, hvad de Mænd bleve i deres Manddom, hvilke skyldte Stiftelsen deres Ungdoms Dannelse; af sine Frugter skal Træet kjendes. Sandt er det: Mandens Værd skyldes ikke hans Skoledannelse allene; ved en Samling af mangehaande Forhold i Livet og af mange Slags Omstændigheder dannes Mennesket til det han vorder. Men er det end ikke paa Skoleunderviisningen og Ungdomsopdragelsen allene Menneskets tilkommende Duellighed og deraf følgende Stilling i Livet beroer, saa kan dog den Indflydelse, Ungdomsdannelsen har paa Mandens tilkommende Stilling, ikke miskjendes: slumrende Anlæg kunne ved omhyggelig Behandling vækkes til at bære Frugter, ligesom og

paa den anden Side de herligste Anlæg ved slet Behandling i Ungdommen kunne qvæles som den spæde Plante af det overhaandtagende Ukrud. Uden den Ungdomsdannelse, han fik, var sjelden nogen stor Mand bleven netop til det han blev. Skolen kan derfor uden daarlig Forfængelighed vel altid tilegne sig nogen Andeel i den Hæder, som i Tiden bliver dens Fostersønner til Deel; og Forfatteren vil derfor her forsøge at give en Udsigt over de mærkeligste Mænd, som ere udgange fra vor Skoles Læresahle. En fuldstændig Underretning om Herlufsholms Lærlinge er ikke mulig; Skolens Arkiv gjemmer ingen Optegnelse paa sine Fostersønner, som er ældre end fra Aaret 1690. Vel finder man ogsaa for denne Tidspunkt paa forskjellige Steder adspredte Efterretninger om Mænd, som nöde deres Ungdomsdannelse paa Herlufsholm; men disse Efterretninger angaae for det meste blot saadanne Mænd, som siden i Literaturen ere blevne bekjendte; af det vistnok langt større Antal af Herlufsholms Danlinge, som uden at have vedblevet den literære Bane dog siden i forskjellige Embedsstillinger have viist sig som duelige Mænd, findes ikkun faa omtalte; men det vil dog neppe være urigtigt, fra det ei ubetydelige Antal af hine at slutte sig til et vistnok endnu betydeligere Antal af disse. Man vente altsaa her ingenlunde opregnet alle de Hædersmænd Herlufsholm har frembragt; for Aaret 1690 anföres ikkun de, som Forfatteren fra forskjellige trykte Skrifter har kunnet indhente Efterretning om (g).

(g) De fleste af disse ere tagne af Windingii Acad. Hafniensis, Worms Lexik. over lærde Mænd, og Herl. Trolles Levnet af Boesen; ikkun enkelte andensteds fra.

Dimitteret
fra Skolen.

<i>Henrik Lykke</i> , blev Rigets Raad og Lehnsmænd over Vordingborg	omtrent 1571 ell. 72
<i>Enevold Kruse</i> , Stamherre til Hiermitzlöffgaard, Rente- mester hos Kong Christian den Fjerde og Stat- holder i Norge	157*
<i>Johan Jensen Alanus</i> , blev først Rector paa Herlufsholm, siden Professor ved Kbhvns Universitet	1582
<i>Herman Nielsen</i> , blev Professor i lingvæ Hebr. ved Kbh. Universitet; omtrent	1588
<i>Jesper Brochmann</i> , først Rector paa Herlufsh. siden Professor & Doctor Theol. og Biskop i Sjælland	1601
<i>Holger Rosenkrantz</i> , Herre til Glimminge og Commandant paa Bornholm	omtr. 1603 ell. 4
<i>Claus Plum</i> , Professor & Doct. Juris ved Kbhvns Universitet (r)	1604
<i>Jens Dinesen Jersin</i> , først Professor Metaphysic- es ved Kbhvns Universitet, siden Biskop i Ribe og Doct. Theol.	omtr. 1605 ell. 6
<i>Jacob Finke</i> , Professor Physic. ved Kbh. Univers.	1608
<i>Jacob Brochmann</i> , først Rector paa Herlufsh., siden Professor Pædagogicus ved Univers. i Kbhvn.	1611
<i>Hans Brochmann</i> , først Prof. Philosophiæ, siden Prof. og Doct. Theol. ved Univers. i Kbhvn.	1611

(r) Plum var den første danskfødte Prof. Juris ved Kbhvns Universitet, og udmærkede sig ved den Opmærksomhed han viste for Fædrelandets Love (Badens Lovkyndigheds Historie).

- Niels Trolle*, Herre til Trollholm (s) og Gaunöe, Rid-
der af Elefanten og Statholder i Norge omtr. 1613
- Jörgen Urne*, Herre til Alslöv, Ridder af Elefan-
ten, Rigets Raad og Marsk omtr. 1614
- Niels Poulsen Scandorph*, först Rector paa Herlufs-
holm, siden Profess. og Doct. Theol. 1616
- Stephanus Johannis Stephanius*, Professor histori-
arum ved Sorö Akademie og Kongelig Histo-
riographus omtr. 1616 ell. 17
- Christian Stougaard*, Professor eloquentiæ og
Doct. Medic. 1617
- Peder Spormand*, Profess. Historiarum & Geo-
graphiæ ved Universitetet i Kbhva. 1620
- Niels Pedersen (Nicol. Petræus)*, Profess. lingv.
oriental. Doct. og Prof. Theol. ved Univers.
i Kbhva. 1621
- Hans Poulsen Winding*, Professor Theol. ved Gyn-
nasium i Odense 1626
- Ebbe Ulfeld*, Kong Christian den Fjerdes Svi-
gersön, Ridder af Elefanten og Lehnsmand
over Bornholm 1629
- Rasmus Poulsen Winding*, först Professor lingv.
græcæ, siden Profess. histor. ved Univ. i Kbh.
tilsidst Referendarius i Höieste Ret og vir-
kelig Etatsraad 1632
- Peder Reetz*, efterat have været brugt i adskillige Am-
bassader og flere for Riget vigtige Anliggender blev
(s) Det nuværende Holsteinborg.

han Rigets Cantzler, Geheimeraad, Præsident i Cancelliet, Patron for Universiteter i Kbh., Ridder af Elefanten m. m.	1635
<i>Jörgen Eilersen (Georgius Hilarius)</i> , Rector ved vor Frue Skole i Kbh. og Profess. Literarum humaniorum	1635
<i>Rasmus Envoldsen Brochmann</i> , Rector paa Herlufsholm, siden Profess. eloquentiæ ved Univers. i Kbh.	1637
<i>Hans Envoldsen Brochmann</i> , Profess. Theol. designatus og Biskop i Aarhus	1638
<i>Tønne Juel</i> , Herre til Taarupgaard og Rigets Raad	1638
<i>Jens Jensen Bircherod</i> , Profess. Philos., Prof. Lingv. græc., Prof. og Doct. Theol. ved Univers. i Kbh.	1640
<i>Wilhelm Lange</i> , blev Profess. Mathematicum superiorum, Informator hos Kronprindsen (siden Christian den 5te) og Assessor i Höieste Ret	1641
<i>Jacob Casparsen Bartholin</i> , Professor designatus ved Sorö Akademie	1641
<i>Rasmus Casparsen Bartholin</i> , Profess. Geometriæ, Prof. Medicinæ, Assessor i Höieste Ret og Etatsraad	1642
<i>Jacob Jensen Bircherod</i> , først Profess. Philos. & Mathes, siden Prof. Theol. ved Gymnasium i Odense, tilsidst Doct. Theol. og Assessor i Consistorio	1642

<i>Jörgen Hammer</i> , Profess. Logic. ved Univ. i Kbh.	1652
<i>Niels Bentzon</i> , Doct. Juris, Vice-Præsident i Commerce-Collegiet, Geheimeraad og Rid- der (o: Storkors) af Dannebroge	1660.

Herlufsholm har saaledes, i det første Aarhundrede af sin Tilværelse, frembragt et saa anseeligt Antal af udmærkede Mænd, som vel neppe nogen anden Skole i et lige Tidsrum, og med et lige Antal Disciple, har at fremvise, saa at Skolen, efterat den i et Seculum havde blomstret, med Rette kunde gives det hæderlige Vidnesbyrd (af Winding i Academia Hafniensis af 1665): *Schola Herloviana vix est alia præclarorum ingeniorum magis foecunda.* Men efter dette første Aarhundredes Forløb, og i næsten hele det følgende Seculum af dens Tilværelse, var det ogsaa som om en ond Dæmon svævede over Skolen: i hele det lange Tidsrum fra 1660 og lige til 1754 veed Forfatteren ingen af Herlufsholms Disciple at nævne, som enten i den lærde Republik eller i Staten har erhvervet sig nogen udmærket Plads.

I sidstnævnte Aar viser sig fra Herlufsholm et stort Navn i den danske Literatur, *Absalons* Lovtaler, den af de skjøne Videnskabers Studium saa høilig fortjente Conferenceraad *Christian Frederik Jacobi*, der døde i Aaret 1810 som første Assessor i Höieste-Ret.

Med Aaret 1755 begyndte Skolens sidst afdøde Rectors sl. Professor *Bernths* Skolebane paa Herlufsholm, og for at vise, hvad Skolen fra denne Tidspunkt af har udrettet, ville vi her meddele en Fortegnelse over samtlige Herlufsholms Disciple, som fra dette

Aar af ere blevne til Universitetet demitterede og siden efter ansatte i offentlige Embeder, eller som paa anden Maade ere blevne bekendte; og for de sidste otte Aar ville vi tillige anføre dem, der som Candidater have erhvervet sig Embedsduelighed, endskjönt de endnø ikke i Embeder ere blevne ansatte.

1757. *Hans Christian Hersom*, Magister Philol. Proust og Sognepræst til Veilø og Vester-Egitsborg (emeritus).

Claus Bang, död som Capitain og Toldinspectör i Nyborg.

Ephraim Jæger, död som Proust og Sognepræst til Bygland i Norge.

Hans Jørgen Jæger, död som Præst til Damsholt paa Möen.

1758. *Jens Jacob Weber*, död 180* som Revisor i Rentekammeret.

Friderich Steenlosius, död som Sognepræst til Udby i Sjælland.

Urban Bruun Aaskou, död 180* som Doct. Medic., Etatsraad og Kongelig Livlæge.

1759. *Jens Bruun Neergaard*, död 1788 som Etatsraad og Herre til Svenstrup og Skjoldnæsholm.

Rasmus Peter Langhorn, död som Sognepræst til Bache, Tönstad og Gyland i Norge.

Hans Ancher Langhorn, död som Præst paa Bornholm.

1761. *Peder Schwane Bang*, död 1792 som Sognepræst til Viig i Odsherred.

Friderich Ludvig Bang, Doct. og Professor Medicinæ ved Univers. i Kbh., virkelig Etatsraad, Ridder af Dannebrog.

1761. *Peter Teilmann*, Sognepræst til Taastrup og Uggeløse.
Hans Teilmann, Sognepræst til Töllöse og Aagerup.
Jörgen Hahn, död som Sognepræst til Kiöbelöv og Vindeby i Lolland.
Johan Ludvig Mathiesen, Sognepræst til Hunborg og Jannerup i Jylland.
Ole Huulegaard, Proust og Sognepræst.
Ole Höffding, död som Sognepræst til Hyllinge og Marvede.
1762. *Jochum Hendr. Plum*, död som Regimentsquartiermester.
Hans Dieterik Göring, död som Major ved Cavalleriet.
Jacob Jacobsen, död 1809 som Proust og Sognepræst til Dreslette.
Christian Bylow Nissen, död 1813 som Proust og Sognepræst til Hiembek og Svinginge.
1764. *Hans Jensen*, virkelig Etatsraad, Committeret i Rentekammeret.
Jörgen Hendr. Lund, död 180* som Candidatus Theol; bekjendt som Litteratus og Forfatter af adskillige Smaaskrifter.
Clemens Dieterik Funch, död 1808 som Toldinspectör i Vordingborg.
Andreas Johannes Rehling, död som Proust og Slotspræst til Frederiksborg.
Adam Caspar v. Holstein, Herredsfoged og Byfoged i Storeheddinge (emeritus).
1765. *Ole Thestrup*, död 1814 som Etatsraad og Assessor i Höieste-Ret.

1765. *Hendr. Frid. Schlegel*, Justitsraad, Directör for Fattigvæsenet i Kbhvn.

1766. *Claus Frees Hornemann*, Doct. og Professor Theol., Summus Theologus ved Univers. i Kbhvn., Ridder af Dannebr.

Hans Nicolai Selstrup, död i Gallicien som Premier-lieutenant ved de Österrigske Husarer.

Frantz Jörgen Hwas, virkelig Kammerraad, Amtsforvalter for Veile Amt.

1767. *Jacob Lemwich*, Proust og Sognepræst til Vemmelös og Hemmershöi.

Thomas Christopher Bruun, Professor i det engelske Sprog ved Univers. i Kbhvn.

Adam Gottlob Thorup, död som Oversætter for Theatret i Kbhvn.

1768. *Lauritz Bentzen*, Renteskriver i det Kongl. Rentekammer, virkelig Justitsraad.

Tobias Christian Wirth, Sognepræst til vor Frue Kirke i Odense.

Ludvig Christian Geisler, död som Toldkontrollör i Hiöring.

1770. *Peter Ludvig Bernth*, Sognepræst til Warnis i Slesvig.
Courod Daniel Linde, Zahlskasserer; virkelig Etatsraad, Ridder af Dannebr.

Lauritz Severin Lund, Magister Philol. og Professor, Rector ved den lærde Skole i Randers.

Hans Wilh. Eskildsen, Port-Controllör i Kbhvn.

Hans Haagen, död 1812 som Höieste-Rets-Advokat.

1772. *Frid. Christ. Otto Faye*, Sognepræst til Annebo m. fl. St. i Norge.
Emanuel Rasmus Grove, General-Consul; virk. Etatsraad, Ridder af Dannebr.
Olaus Christopher Hammer, Byfoged i Tönsberg og Holmestrand, Ridder af Dannebr.
1773. *Tönnnes Tönnesen*, död 1810 som Proust og Sognepræst til Herfølge og Sædder.
Marcus Faye, Kammerraad, Told- og Consumtions-Inspector i Frederiksstad i Norge.
Adam Gottlob Josua v. Bülow, Oberst ved Infanteriet.
Gerhard Gummer Bergh, Sognepræst til Ringsager, Brotum og Veldre i Norge.
1774. *Peter Tönder v. Koss*, död 17** som Etatsraad og Justitiarius i Oberhofretten i Christiania.
1775. *Knud Lyhne Rahbek*, Professor i Æsthetik, Doct. Phil., Theaterdirektör, Ridder af Dannebrog.
Frider. Ludvig Zuschlag, död 180* som Controllör ved Assistentshuset i Kbhvn.
Adrian Werligh, död 1809 som Byfoged i Præstö.
1776. *Frid. Christ. From*, Sognepræst til Lilleheddinge og Havnelöv.
1777. *Erik Becher*, Cancelliraad og Contorchef i det danske Cancellie.
Muds Bohne Marcher, Sognepræst til Kornerup og Svogerslöv.

1777. *Otto Lemvigh*, Auktionsdirectör (forhen tillige Birkedommer) ved Kronborg Birk, Ridder af Dannebr.
Frederik Warming, Supercargo.
1778. *Hendr. Beckman*, Sognepræst til Boeslunde.
1780. *Niels Christian Hersom*, Sognepræst til Lidemark og Bieverskou.
Sören Lemvigh Fog, Magister Philol., Sognepræst til Idestrup paa Falster.
Rasmus Fog, Sognepræst i Kiöge.
1781. *Lyder Roed*, död som Advocatus regius paa St. Croix.
Christian Ramus, Doct. Philos., Professor og Bibliothekar ved det Clasenske Bibliothek.
Frantz Thestrup Dyssell, Sognepræst til Östofte i Lolland.
1782. *Carl Georg Heuermann*, död som Licentiatus Medicinæ.
1783. *Frantz Bernth*. Toldkasserer i Ringkiöbing.
1784. *Hans Rosenkilde*, Assessor i Höieste-Ret, virkelig Etatsraad.
1785. *Gustav Klem*, Sognepræst til Laurdal, Hemb og Styrvold i Norge.
1786. *Jacob Giellerup*, Sognepræst i Korsöer.
1787. *Nicolai Höier*, död 180* som Sognepræst til Tvede og Linde.
1788. *Jacob Hansen Bang*, Sognepræst i Roeskilde.

1789. *Otto Grundtvig*, Proust og Sognepræst til Torkildstrup og Lillebrende paa Falster.
Fred. Sigfred Bagger, var 1814 Oberstlieutenant i Keiserl. fransk Tjeneste og Medlem af Æreslegionen.
1790. *Georg Christian Fischer*, virkelig Etatsraad, Contorchef i det danske Cancellie og Assessor i Cancellie-Collegier.
Hendr. Elias Olivarius, Regimentskirurg paa Bornholm.
Hans Böchman Melchior, Doct. Philos., Lærer paa Herlufsholm.
Sören Tybring, Sognepræst til Bragernæs og Strömsö.
1791. *Georg Fred. Weinschenk*, Sognepræst til Krummerup og Fuglebjerg.
1792. *Carl Johannes Möller*, var Sekretær i Høieste-Ret og Adjunct ved det juridiske Facultet (afskediget formedelst Svagelighed).
Christian Nicolai Birckholtz, Copiist i det danske Cancellie.
1793. *Eiler Hagerup Smith*, Sognepræst til Hald i Jylland.
Fred. Ludvig Bernth, Capitain ved Kongens Livkorps (Studenterkorpset).
Berthel Christ. Ludv. Möller, var i nogle Aar Forstander for Borgerdydskolen i Kbhvn., er nu Landmand.

1794. *Carl Frid. Poul Manthei*, virkelig Justitsraad, Amts- og Told-Forvalter i Sønderburg.
Thomas Holst Winther, död som Byfoged paa St. Croix.
1795. *Erik Friis*, Sognepræst til Marlöv og Birkende i Fyen.
1796. *Hans Peter Wederkinch*, Krigsraad, Regiments-
quarteermester og Auditor.
Carl Christopher Witthusen, Reservekirurg og Ad-
junet ved det Kirurg. Akademie, og Regiments-
kirurg.
Michael Johannes Funch, död 1814 som Premierlieute-
nant ved Husarerne.
Peter Christian Erasmus Æreboe, Consulatsekretær
og Tolder i Tranquebar.
Georg Suhr Görtz, död 1804 som Candid. Chirurgiæ og
Underkirurg ved Söetaten.
1797. *Cimon Christ. Mølsted*, Sognepræst til Hierck og Harre
i Jylland.
Nicolai Christopher v. Bülow, Forvalter paa Herlufsholm.
1798. *Carl Ferdinand Wilhelm Krebs*, Dige - Conductör i
Holsteen.
1799. *Johan Gabriel Linde*, Kammer - Assesor, og Fuld-
mægtig i Zahlkammeret.
Lauritz Andreas Bernth, Borgemester og Byfoged i
Korsöer, virkelig Cancellieraad.

1800. *Johan Adam Braes*, Sognepræst til Holeby og Bursö i Lolland.
Hendrik Gerner, Capitain, Ridder af Dannebr.
1802. *Peder Bentzen*, Krigsassessor, og Contorchef.
Frid. Christian Sibbern, Doct. og Profess. i Philosc
phien ved Kbhvn. Universitet.
Albert Rehfeldt, död 1814 som Copiist i General-Told
kammeret.
Hans Sommerfeldt, Prokurator i Norge.
1803. *Heino Gottlob Melchior Hammer*, Personel-Capellian
hos Amtsprousten paa Samsö.
Johan Ludvig Schmidt, Overkrigskommissær, og
Overmagazinbestyrer.
Herman Treschow Gärtner, Doctor Medic. og practise-
rende Læge i Arendal.
Hans Paludan, Krigsassessor, Politifuldmægtig
i Drammen.
Peter Axel Christian Krebs, Fuldmægtig i Rentekam-
meret.
1804. *Andreas Ludv. Reiersen*, Krigsraad, Auditör og Re-
gimentsquarteermeister.
Joseph Albert Friderich Christoph v. Koss, Kammerjun-
ker og Legationssekretær. Ridder af Dannebr.
Frederich Wilhelm Baron af Wedel Jarlsberg, Amt-
mand over Bradsberg Amt i Norge.
1805. *Otto Engelsted Friis*, Cand. Theol. og Adjunct ved
Herlufsholms Skole

1805. *Hans Hendrik v. Gyldeufeldt*, Auditor.
Mathias Henr. Schmidt, Lieutenant ved Infanteriet.
Christian Emil Krebs, Lieutenant ved Artilleriet.
Jens Bang, Landmaalings- og Forst-Candidat og Kongelig Skovrider.
Hans Hoffermann, Prokurator i Vestindien.
1806. *Christian Ludv. Hamann*, Personel-Capellan.
1808. *Christ. Brandt Carstensen*, Candidatus Theol.
Benjamin Gartner, Cand. Chirurgiæ.
Christ. Ditlew Høeg Nissen, Cand. Juris.
1809. *Nicolai Ditlew Amund Røder*, Auditor.
1810. *Cari Ludv. Hansen*, Lieutenant ved Infanteriet.
Sören Hagerup Holck, Cand. Theol.
Christophe Clausen, Cand. Theol.
Chr. . Reiersen, Cand. Juris.
1811. *Christian Albrecht Bluhme*, Cand. Juris.
Niels Fred. Lussen, Cand. Juris.
1812. *Jens Nicolai Artzt*, Lieutenant ved de vestind. Tropper.
Philip Julius Knudsen, Cand. Juris (t).

(t) Skulde nogen Feiltagelse, imod Forfatterens Villie, have indsneget sig i den her leverede Fortegnelse, da skal enhver Rettelse, som nogen vil bære ham med Underretning om, med Erkjendtlighed worde afbenyttet ved en Herlufsholms Historie, som fra Forfatterens Haand næsten ganske er færdig til Pressen, og hvori en udførligere Underretning om Herlufsholms Disciple vil findes.

Endnu findes der desuden iblandt de yngre Herlovianere Adskillige, hvis hidtil førte Vandel og udviste Flid berettiger til det Haab, at de engang i Tiden ville blive Skolens Ære og deres forrige Læreres Glæde. Gud give dertil Lykke!

Den 23 Mai om Eftermiddagen omtrent Kl. 4 tager Höitideligheden sin Begyndelse i Herlufsholms Kirke, hvor Festen aabnes med en Tale af Skolens Rector Hr. Professor, Mag. Philol. og virkelig Justitsraad *A. W. Bronson*. Derefter vil Hans Höiærverdighed Hr. Professor og Doct. Theologiæ, Ridder af Dannebrog, *C. F. Hornemann*, paa sine egne og övrige Fordums Disciples Vegne, ved en Tale lægge sin Taknemmelighed mod Skolens Stiftere for Dagen; og til Slutningen vil de överste af Skolens nuværende Disciple, Hr. *E. S. W. Zahle*, paa sine Meddisciples Vegne, tolke sine Følelser i Anledning af Talerne afsynges Cantater, som af Digteren, Hr. Theaterdirectör, Ridder af Dannebrog, *Th. Thaurup*, til denne Höitid ere forfattede. De, som agte at bivaane Festen, ville behøge til betænkte Tid at møde i Kirken.
